

กระแสดึกษาในมิติภาวะผู้นำทางการเมือง

The study of trends in the dimension of political leadership

รัชดาภรณ์ กาญจนเสถียร

Ratchadaporn Kanjanasatien

โรงพยาบาลขอนแก่น

Khon Kaen Hospital, Thailand

Corresponding author. Email: kanjanasatien@gmail.com

(Received: March 1, 2025; Revised: March 15, 2025; Accepted: March 18, 2025)

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายภาวะผู้นำทางการเมืองของศาสตราจารย์ ดร.นพ.กระแส ชนะวงศ์ ตามราชกิจจานุเบกษา พ.ศ. 2564 ประมวลจริยธรรมของข้าราชการการเมืองและการนำแนวทางภาวะผู้นำทางการเมืองของศาสตราจารย์ ดร.นพ.กระแส ชนะวงศ์ ไปประยุกต์ใช้

ผลการศึกษาพบว่า ผู้นำทางการเมืองเป็นผู้ที่สามารถกำหนดทิศทางและนโยบายที่ตอบสนองต่อความท้าทายของสังคมและประเทศชาติ ภาวะผู้นำทางการเมืองจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างความสมดุลระหว่างความหลากหลายทางวัฒนธรรม ความเชื่อ และอุดมการณ์ทางการเมือง การมีผู้นำทางการเมืองที่มีคุณธรรม จริยธรรมเป็นแบบอย่างแก่สังคม จะสามารถสร้างความเชื่อมั่นและความไว้วางใจจากประชาชน สร้างความสามัคคีและความร่วมมือในสังคมที่แตกแยกได้ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยสร้างเสถียรภาพและความมั่นคงให้กับประเทศ

ศาสตราจารย์ ดร.นพ.กระแสชนะวงศ์ ในขณะที่ท่านดำรงตำแหน่งทางการเมือง ได้มีการประยุกต์ใช้ประมวลจริยธรรมของข้าราชการการเมือง ตามราชกิจจานุเบกษา พ.ศ. 2564 เพื่อใช้เป็นหลักเกณฑ์ในการประพฤติปฏิบัติอย่างมีคุณธรรมทั้ง 7 ข้อ ได้แก่ 1. ยึดมั่นในสถาบันหลักของประเทศ 2. ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต มีจิตสำนึกที่ดี และรับผิดชอบต่อหน้าที่ 3. กล้าตัดสินใจและกระทำในสิ่งที่ถูกต้อง ชอบธรรม 4. ยึดถือประโยชน์ส่วนรวมของประเทศชาติ และความผาสุกของประชาชนโดยรวม และมีจิตสาธารณะ 5. ปฏิบัติหน้าที่โดยมุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน 6. ปฏิบัติหน้าที่อย่างเป็นธรรมและไม่เลือกปฏิบัติ และ 7. ต้องดำรงตนเป็นแบบอย่างที่ดีและรักษาภาพลักษณ์ของทางราชการ แม้ว่าประมวลจริยธรรมของข้าราชการการเมือง พ.ศ. 2564 จะถูกประกาศใช้หลังจากที่ท่านได้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองแล้ว แต่หลักการและค่านิยมที่กำหนดในประมวลจริยธรรมดังกล่าวสอดคล้องกับแนวทางการปฏิบัติหน้าที่ของท่านในอดีต

คำสำคัญ : ภาวะผู้นำทางการเมือง

Abstract

This article aims to explain the political leadership of Professor Dr. Krasae Chanawongse, as outlined in the Royal Gazette (2021), and the ethical code for political officials. It also explores the application of his leadership approach in contemporary politics.

The study finds that political leaders play a crucial role in shaping policies and setting the direction that addresses societal and national challenges. Political leadership is essential for balancing cultural

diversity, beliefs, and political ideologies. A leader with strong moral and ethical values serves as a role model for society, fostering public trust and unity in a divided society. This, in turn, contributes to national stability and security.

During his tenure in political office, Professor Dr. Krasae Chanawongse adhered to the ethical code for political officials, as stipulated in the Royal Gazette (2021). His conduct aligned with the seven fundamental principles of ethical leadership: (1) unwavering commitment to the nation's core institutions, (2) integrity, honesty, and accountability in duty, (3) courage to make fair and just decisions, (4) prioritization of national interest and public well-being with a sense of civic duty, (5) outcome-oriented performance, (6) impartial and non-discriminatory governance, and (7) serving as a role model while upholding the public sector's reputation. Although the ethical code for political officials was formally enacted after his tenure, its principles and values reflect his long-standing approach to governance, demonstrating his commitment to ethical and responsible leadership.

Keywords : Political Leadership

1. บทนำ

ในยุคปัจจุบันที่สังคมโลกและสังคมไทยกำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและซับซ้อน ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม เทคโนโลยี สิ่งแวดล้อมและการเมือง การเมืองไทยในปัจจุบันอยู่ในช่วงเวลาที่มีความท้าทายและการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ ต้องเผชิญกับความผันผวนและปัญหาหลายด้าน เช่น ความไม่เสถียรภาพทางการเมือง ความขัดแย้งระหว่างกลุ่มการเมืองต่าง ๆ และความท้าทายในการสร้างความเชื่อมั่นในระบบการปกครอง การเปลี่ยนแปลงผู้นำทางการเมืองหลายคน รัฐบาลต้องเผชิญปัญหาสถานการณ์โลก เศรษฐกิจ และปัญหาของประชาชนต้องเร่งแก้ไข ซึ่งมีผลกระทบต่อการพัฒนาและความมั่นคงของประเทศ ความสำคัญของผู้นำทางการเมืองจึงไม่สามารถมองข้ามได้ เพราะผู้นำทางการเมืองมีบทบาทสำคัญในการกำหนดทิศทางการพัฒนาของประเทศ ผู้นำที่มีวิสัยทัศน์และความสามารถในการสร้างความสมานฉันท์ระหว่างกลุ่มต่าง ๆ จะสามารถผลักดันการปฏิรูปที่สำคัญและสร้างความมั่นคงให้กับประเทศได้ (พงษ์ศักดิ์ อุทัย, 2564).

ผู้นำทางการเมืองจึงได้กลายเป็นหัวใจสำคัญที่สามารถกำหนดทิศทางและนโยบายที่ตอบสนองต่อความท้าทายของสังคมและประเทศชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพ ภาวะผู้นำทางการเมืองมีความสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างความสมดุลระหว่างความหลากหลายทางวัฒนธรรม ความเชื่อ และอุดมการณ์ทางการเมือง การมีผู้นำที่สามารถสร้างความสามัคคีและความร่วมมือในสังคมที่แตกแยกได้ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยสร้างเสถียรภาพและความมั่นคงให้กับประเทศ (สมปอง สุวรรณภุมมา, 2565) ผู้นำที่มีความสามารถในการปรับตัวและตัดสินใจอย่างชาญฉลาด ผู้นำที่มีภาวะผู้นำที่เข้มแข็งไม่เพียงแต่ต้องมีความรู้และทักษะในการบริหารจัดการเท่านั้น แต่ยังต้องมีจริยธรรมและความสามารถในการสร้างความเชื่อมั่นและความไว้วางใจจากประชาชนอีกด้วย การเป็นผู้นำทางการเมืองที่มีคุณภาพไม่ได้หมายถึงเพียงการบริหารจัดการภายในประเทศ แต่ยังต้องมีความสามารถในการสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศ การรับมือกับวิกฤตการณ์ที่ซับซ้อน และการส่งเสริมความยั่งยืนในระยะยาว

ภาวะผู้นำทางการเมือง (Political Leadership) จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเป็นบุคคลแห่งการพัฒนา เป็นผู้มากด้วยความรู้ ความสามารถ มีองค์ความรู้ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีวิธีการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์และหลากหลาย มีแรงกายแรงใจที่มุ่งมั่นในการรับรู้ปัญหา รับฟังและพร้อมนำสู่การแก้ไข มีความสามารถในการคิด ตัดสินใจอย่างกล้าหาญ และยืดหยุ่นต่อ

สถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้น มากด้วยศรัทธาจากสังคม มีความรู้ความสามารถ เห็นคุณค่าของส่วนรวมและมีจิตวิญญาณของการพัฒนาเห็นการแก้ปัญหาเป็นที่ตั้ง (ธีระ รุญเจริญ, 2553 ; จุไรรัตน์ เชื้อสวาท, 2558) ในสภาพแวดล้อมทางการเมืองที่มีความหลากหลายและมีความขัดแย้งทางความคิด ผู้นำที่มีจริยธรรมและความซื่อสัตย์จะสามารถสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชนและสร้างการสนับสนุนจากทุกภาคส่วนของสังคมได้ ผู้นำที่ดีจะต้องมุ่งเน้นการทำงานเพื่อส่วนรวม มากกว่าผลประโยชน์ส่วนตัว และต้องมีความสามารถในการตัดสินใจที่เป็นธรรมและโปร่งใส เพื่อให้การบริหารงานของรัฐบาลสามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ศาสตราจารย์ ดร.นพ.กระแส ชนะวงศ์ เป็นผู้หนึ่งที่มีบทบาทสำคัญในประวัติศาสตร์ด้านการเมือง ท่านได้รับเลือกเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดขอนแก่น และกรุงเทพฯ ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งรองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร และได้รับการโปรดเกล้าให้เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสาธารณสุข รัฐมนตรีว่าการทบวงมหาวิทยาลัย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ และรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ตลอดจนได้รับการแต่งตั้งให้ทำหน้าที่รองประธานกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ ในคณะกรรมการยกร่าง รัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2558 และประธานอนุกรรมการพิจารณากรอบการจัดทำรัฐธรรมนูญ ด้านการกระจายอำนาจและการปกครองท้องถิ่น

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า ภาวะผู้นำทางการเมือง (Political Leadership) เป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาประเทศและการสร้างความมั่นคงในระบบการเมือง โดยเฉพาะในบริบทของประเทศไทยที่การเมืองมีความซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว บทความนี้มุ่งเน้นการศึกษาบทบาทภาวะผู้นำของ ศาสตราจารย์ ดร.นพ.กระแส ชนะวงศ์ ในทางการเมือง ซึ่งเป็นตัวอย่างของผู้นำที่มีลักษณะโดดเด่น มีบทบาทสำคัญในประวัติศาสตร์การเมืองไทยที่สามารถสร้างความเปลี่ยนแปลงในเชิงบวกผ่านการบริหารที่มีวิสัยทัศน์ จริยธรรม และความสามารถในการสร้างความร่วมมือในวงการการเมืองไทย ผู้ที่แสดงให้เห็นถึงภาวะผู้นำที่สามารถปรับตัวให้เข้ากับบริบททางสังคมและการเมืองในยุคต่าง ๆ แนวคิดของเขาเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางการเมืองเป็นกรอบสำคัญที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในปัจจุบัน

2. วัตถุประสงค์

2.1 เพื่ออธิบายภาวะผู้นำทางการเมืองของศาสตราจารย์ ดร.นพ.กระแส ชนะวงศ์ ตามราชกิจจานุเบกษา พ.ศ. 2564 ประมวลจริยธรรมของข้าราชการการเมือง

2.2 เพื่อสังเคราะห์ การนำแนวทางภาวะผู้นำทางการเมืองของศาสตราจารย์ ดร.นพ.กระแส ชนะวงศ์ ไปประยุกต์ใช้

3. วิธีการศึกษา

โดยการทบทวนเอกสารและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับ ภาวะผู้นำทางการเมืองและผลงานที่เกี่ยวข้องของ ศาสตราจารย์ ดร.นพ.กระแส ชนะวงศ์ โดยการสืบค้นข้อมูลจาก เอกสาร ตำรา ฐานข้อมูลต่างๆที่เกี่ยวข้อง

4. ผลการศึกษา

4.1 ความหมายของภาวะผู้นำทางการเมือง

ความสำคัญของภาวะผู้นำ

ผู้นำ เป็นบุคคลที่ได้มีโอกาสนำ ไม่ว่าเขาเหล่านั้นจะได้นำเสนอตามสถานการณ์หรือการแต่งตั้งทางกฎหมาย แต่ในขณะที่ ภาวะผู้นำ หมายถึง ความสามารถในการนำ หน้าที่สำคัญ คือ การสร้างแรงจูงใจต่อการทำงานอย่างเต็มกำลังความสามารถให้เกิดขึ้นกับผู้ใต้บังคับบัญชา พนักงานหรือผู้ตาม พร้อมๆไปกับการสร้างความเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นในองค์กร (กุหลาบ ปุริสาร, 2558)

“ผู้นำ” กับ “ภาวะผู้นำ” มีความแตกต่างกัน คำว่า “ผู้นำ” เป็นบทบาทที่ได้มาโดยตำแหน่งหรือการแต่งตั้ง แต่คำว่า “ภาวะผู้นำ” เกิดจากพฤติกรรมที่แสดงออกมาจากภายใน เป็นสิ่งที่พัฒนาได้ ผ่านการฝึกฝนและประสบการณ์ การเรียนรู้ภาวะผู้นำที่ดี เกิดจากการเรียนรู้จากตัวอย่างและประสบการณ์จริง ไม่ใช่การสอนโดยตรง (กระแสมโนธรรม, 2564)

ภาวะผู้นำทางการเมือง

ผู้นำทางการเมือง หมายถึงบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่มีอำนาจในการควบคุม ตัดสินใจ ริเริ่มประนีประนอม ชี้แนะ วินิจฉัย สั่งการและประสานงาน ในด้านการเมือง เศรษฐกิจและสังคม ทั้งเป็นลักษณะแบบเป็นพิธีการและไม่เป็นพิธีการ นอกจากนี้ยังสามารถใช้อิทธิพลให้ผู้ได้บังคับบัญชาปฏิบัติตามด้วยความเชื่อฟังและเต็มใจ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความสำเร็จตามความมุ่งหมายทั้งของตนและของชุมชน (ไชยา เทพา, 2564) ลิขิต อีริควิน (2548) กล่าวว่า ผู้นำทางการเมืองคือบุคคลที่ต้องมีคุณลักษณะพิเศษ สามารถเข้าถึงใจมวลชน บริหารประเทศได้โดยสามารถแก้ปัญหาทั้งปัญหาเฉพาะหน้าและปัญหาระยะยาวอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล มีความสามารถพิเศษในการใช้คนให้ถูกกับงาน ใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล มีวิสัยทัศน์ และมีวุฒิภาวะในการทำงาน รวมทั้งการดำรงชีวิตส่วนตัว คุณสมบัติของผู้นำในอุดมคติมีลักษณะเด่น ๆ อยู่ 4 ประการ ได้แก่ 1. ผู้นำทางการเมืองนั้นจะต้องมีความต้องการที่จะเป็นผู้นำทางการเมือง ต้องมีความอิสระ มีความต้องการและมีความกล้าหาญที่จะนำ 2. ผู้นำทางการเมืองจะต้องเป็นคนฉลาดในทางการเมือง (political acumen) ต้องมีความรู้ ความสามารถ เริ่มตั้งแต่การมองคน การใช้คน ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ได้บังคับบัญชาหรือผู้ร่วมงาน ความสัมพันธ์กับสังคม และความสัมพันธ์กับผู้นำต่างประเทศ 3. บุคลิกของผู้นำทางการเมืองจะต้องเป็นที่ยอมรับว่ามีลักษณะเป็นผู้นำ เรียกว่ามี charisma ผู้นำทางการเมืองที่ขาดบุคลิกความเป็นผู้นำย่อมยากที่จะมีความเชื่อมั่นและยากที่จะนำผู้อื่นได้ 4. ผู้นำทางการเมืองต้องมีความรู้ความสามารถในระดับหนึ่ง และต้องสามารถใช้คนที่มีความรู้ที่มีความเชี่ยวชาญให้เข้ามาทำงาน และ 5. ผู้นำทางการเมืองจะต้องมีความกล้าหาญ เด็ดขาดในการตัดสินใจบนพื้นฐานของความถูกต้องตามหลักนิยธรรม กล้าเสี่ยงที่จะถูกตำหนิ มีหลักการที่แน่วแน่ มีศรัทธาต่อการทำสิ่งที่ถูกต้อง มีจริยธรรม เห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตนเอง หรือพรรคพวก (พิมพ์ศนิดา จิงสุทธีวงศ์, 2558)

4.2 จริยธรรมนักการเมือง

จริยธรรม หมายถึง คุณสมบัติทางความประพฤติ ที่สังคมมุ่งหวังให้คนในสังคมนั้นประพฤติ มีความถูกต้องในความประพฤติ มีเสรีภาพภายในขอบเขตของมโนธรรม (Conscience) เป็นหน้าที่ที่สมาชิกในสังคมพึงประพฤติปฏิบัติต่อตนเอง ต่อผู้อื่น และต่อสังคม ทั้งนี้เพื่อก่อให้เกิดความเจริญรุ่งเรืองขึ้นในสังคม การที่จะปฏิบัติให้เป็นไปเช่นนั้นได้ ผู้ปฏิบัติจะต้องรู้ว่าสิ่งใดถูกสิ่งใดผิด (อัญธิษฐา อักษรศรี, 2564)

จริยธรรมทางการเมืองเป็นส่วนหนึ่งของจริยธรรมทางสังคม ดังนั้นคำว่า จริยธรรม (Ethics) ตามความหมายทางศาสนา หมายถึง ความดีงาม ความถูกต้อง ความเหมาะสม ที่คนในสังคมหนึ่ง ๆ ได้ยอมรับถือปฏิบัติเป็นหลักทางศีลธรรม หรือจะกล่าวอีกอย่างหนึ่งว่า จริยธรรม คือเครื่องมือในการวัดความดี ความไม่ดี ความถูก ความผิด ความเหมาะสมความไม่เหมาะสมแห่งพฤติกรรมของมนุษย์ในสังคม จริยธรรมไม่เป็นหลักสากล คือ จริยธรรมในสังคมหนึ่งอาจจะไม่ถูกยอมรับในอีกสังคมหนึ่งก็ได้ แต่จริยธรรมที่หมายถึง ความดีงาม ความถูกต้องและความเหมาะสมนั้นจะต้องมีลักษณะสำคัญ คือพฤติกรรมนั้นก่อให้เกิดประโยชน์แก่คนหมู่มาก หรือส่วนใหญ่ พฤติกรรมนั้นก่อให้เกิดความพอใจ การยอมรับของคนในสังคมนั้นเป็นส่วนใหญ่ พฤติกรรมนั้นทำให้เกิดประโยชน์ทั้งตนและผู้อื่นในสังคม และพฤติกรรมนั้นเหมาะสมกับกาลเวลา สถานที่และบุคคล เรียกว่า “ถูกกาลเทศะ” (พระคิลาคัฎฐ์ สุขเมธ, 2565)

สำหรับแนวความคิดทฤษฎีเกี่ยวกับจริยธรรมของนักปกครองนั้น เฟลโตซซึ่งเป็นหนึ่งในนักวิชาการด้านรัฐศาสตร์ ได้กล่าวว่า ถ้าจิตของผู้ใดครอบงำด้วยเหตุผล เขาผู้นั้นเหมาะสมจะเป็นผู้ปกครอง เพราะเหตุผลก็คือคุณความดี คือ จริยธรรม โดยที่คุณความดีในทัศนะของเฟลโตนั้นมีอยู่ 4 ประการคือ 1. ความฉลาด เพราะจะทำให้การกระทำต่าง ๆ เป็นไป และสิ้นสุดลงตามธรรมชาติ 2. ความยุติธรรม เพราะทำให้ทุกสิ่งทุกอย่างเป็นไปตามความต้องการอันแท้จริงซึ่งตัดสินโดยเหตุ โดยผล 3. ความกล้าหาญ เพราะจะช่วยให้ผู้ปกครองยืนหยัดที่จะกระทำสิ่งที่ฉลาด 4. ความรู้จักประมาณ เพราะจะช่วยให้ประสานจิตใจต่าง ๆ ให้กลมกลืนไปกับเหตุผล (ขวัญชนก สายชมพู, 2566)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้กำหนดให้มี มาตรฐานทางจริยธรรม เพื่อให้ นักการเมืองมีคุณธรรมและจริยธรรม โดยการทำหน้าที่เน้นความซื่อสัตย์ สุจริต ยุติธรรม ความโปร่งใส ไม่ทุจริตคอร์รัปชัน รักษาผลประโยชน์ให้บ้านเมือง ทำหน้าที่ด้วยความเสียสละเห็นผลประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้งมาตรฐานทางจริยธรรม เป็นสิ่งที่ ถือเป็นหลักสำหรับกำหนดสภาพคุณงามความดี และข้อประพฤติปฏิบัติหรือศีลธรรมที่สอดคล้องกับความถูกต้องดีงามของ นักการเมือง ภาครัฐและเอกชนของผู้ดำรงตำแหน่งที่เป็นผู้บริหารและบุคลากรในหน่วยงานทุกระดับ ส่งเสริมสร้างด้าน คุณธรรมและจริยธรรมเป็นการสร้างจิตสำนึกในตนเอง เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาเพื่อประโยชน์ต่อชาติบ้านเมือง โดยเฉพาะนักการเมืองที่ต้องมีจริยธรรมทางการเมืองทั้งทางตรงและทางอ้อม เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับประชาชนต่อไป (อัญธิษฐา อักษรศรีและวัยชัย, 2564)

จากหนังสือราชกิจจานุเบกษา ว่าด้วย ประมวลจริยธรรมของข้าราชการการเมือง พ.ศ. 2564 ได้กำหนดให้มี ประมวลจริยธรรมตามกฎหมายว่าด้วยมาตรฐานทางจริยธรรมเพื่อใช้เป็นหลักเกณฑ์ในการประพฤติปฏิบัติอย่างมีคุณธรรมของ ข้าราชการการเมือง ได้แก่ 1. ข้าราชการการเมืองต้องยึดมั่นในสถาบันหลักของประเทศ อันได้แก่ ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข 2. ข้าราชการการเมืองต้องปฏิบัติหน้าที่ ด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต มีจิตสำนึกที่ดี และรับผิดชอบต่อหน้าที่ 3. ข้าราชการการเมืองต้องกล้าตัดสินใจและกระทำในสิ่งที่ ถูกต้อง ชอบธรรม 4. ข้าราชการการเมืองต้องยึดถือประโยชน์ส่วนรวมของประเทศชาติ และความผาสุกของประชาชน โดยรวม และมีจิตสาธารณะ 5. ข้าราชการการเมืองต้องปฏิบัติหน้าที่โดยมุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน 6. ข้าราชการการเมืองต้อง ปฏิบัติหน้าที่อย่างเป็นธรรมและไม่เลือกปฏิบัติ และ 7. ข้าราชการการเมืองต้องดำรงตนเป็นแบบอย่างที่ดีและรักษา ภาพลักษณ์ของทางราชการ ในด้านการเมือง คุณธรรมและจริยธรรมถือว่าเป็นหลักสำคัญที่นักการเมืองต้องตระหนักและ นำไปใช้ เพราะการปฏิบัติหน้าที่ของนักการเมืองมีผลกระทบต่อประเทศชาติโดยตรง ดังนั้น คุณธรรมและจริยธรรมที่ แสดงออกถึงวุฒิภาวะของนักการเมืองจำเป็นจะต้องมีสำหรับนักการเมืองที่ต้องปฏิบัติในขณะที่บริหารบ้านเมือง (สำนักงาน เลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2564)

4.3 ศาสตราจารย์ ดร.นพ.กระแส ชนะวงศ์

ศาสตราจารย์ ดร.นพ.กระแส ชนะวงศ์ เกิดเมื่อวันที่ 1 มีนาคม พ.ศ. 2477 ที่อำเภอฟล จังหวัดขอนแก่น จบมัธยมศึกษาตอนปลายจากโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา กรุงเทพมหานคร สำเร็จการศึกษาแพทยศาสตรบัณฑิต ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล ปริญญาโทด้านสาธารณสุขเขตร้อน มหาวิทยาลัยลอนดอน ประเทศอังกฤษ และปริญญาเอกด้านสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยโคลัมเบีย ประเทศสหรัฐอเมริกา และได้รับปริญญาดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์อีกหลายสาขา อาทิ สาขามนุษยศาสตร์จากมหาวิทยาลัยบาเกีย ประเทศฟิลิปปินส์ สาขาสาธารณสุขศาสตร์จากมหาวิทยาลัยชินฮาน สาธารณรัฐเกาหลี สาขานำชุมชนจากมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ ท่านได้ดำรงตำแหน่งทางวิชาการ อาทิ ศาสตราจารย์พิเศษ การสาธารณสุขมูลฐาน มหาวิทยาลัยมหิดล ศาสตราจารย์ที่ปรึกษาหลักสูตร ปริญญาเอกพัฒนศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ศาสตราจารย์เกียรติคุณ มหาวิทยาลัยเมย์เซ ประเทศญี่ปุ่น (กระแส ชนะวงศ์, 2564). การทำงานเริ่มต้นที่เทศบาลตำบลเมืองพล จังหวัดขอนแก่น ในตำแหน่งนายแพทย์ตรีโท และเอกก่อนที่จะรับตำแหน่งผู้อำนวยการศูนย์อนามัยแม่และเด็กชนบทที่ 41 และได้รับพระราชทานโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมแต่งตั้งเป็นสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ หลังจากนั้น ท่านก็ได้รับความไว้วางใจให้ดำรงตำแหน่งสำคัญตลอดมา อาทิ หัวหน้าคณะผู้เชี่ยวชาญองค์การสหประชาชาติ ในด้านประชากรและการวางแผนครอบครัว หรือ ยูเอ็นเอฟพีเอ ประจำประเทศบังกลาเทศ และผู้อำนวยการ ผู้ก่อตั้งสถาบันพัฒนาสุขภาพอาเซียน มหาวิทยาลัยมหิดล ท่านได้รับการยกย่องและรางวัลเกียรติยศหลายโอกาส อาทิ รางวัลแพทย์ชนบทดีเด่น และรางวัลสิทธิเก่าดีเด่น รางวัลมติดลยารณจากมหาวิทยาลัยมหิดล รางวัลปูชนียแพทย์จากแพทยสภา รางวัลรามอนแมกไซไซ สาขานำชุมชนจากประเทศฟิลิปปินส์ ตลอดจนได้รับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ เตะแกรนด์คอลดอน ออฟดิออเดอร์ ออฟ เดอะ ไลฟซิงซัน (The Grand Cordon of The Order of the Rising Sun) ระดับ 6 ชั้นสูงสุดจากสมเด็จพระจักรพรรดิญี่ปุ่น และเมื่อวันที่ 20 ธันวาคม พ.ศ. 2565 ท่านได้เข้ารับพระราชทานรางวัลพระธาตุนาดูนทองคำ ประเภทบุคคลดีเด่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือสาขาวิชาชีพ ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ประจำปี 2565 จากสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

ปัจจุบันศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดอกเตอร์นายแพทย์กระแส ชนะวงศ์ ดำรงตำแหน่งอธิการบดี มหาวิทยาลัยเกริก นายกสมาคมวิทยาลัยนเรศวร นายกสภาสถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์ ประธานมูลนิธิรักไทย และประธานศูนย์เตรียมความพร้อมป้องกันภัยพิบัติแห่งเอเชีย และในด้านการเมือง ท่านเคยได้รับเลือกเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดขอนแก่น และกรุงเทพฯ ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งรองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร และได้รับการโปรดเกล้า ให้เป็นรัฐมนตรีช่วยว่า

การกระทรวงสาธารณสุข รัฐมนตรีว่าการทบวงมหาวิทยาลัย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ และรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ตลอดจนได้รับการแต่งตั้งให้ทำหน้าที่รองประธานกรรมการยกย่องรัฐธรรมนูญ ในคณะกรรมการยกย่องรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2558 และประธานอนุกรรมการพิจารณากรอบการจัดทำรัฐธรรมนูญ ด้านการกระจายอำนาจและการปกครองท้องถิ่น (กระแส ชนวงษ์, n.d.). ดังนั้นจะเห็นได้ว่า ท่านเป็นบุคคลสำคัญทางการเมืองของประเทศไทยคนหนึ่งที่มีภาวะผู้นำทางการเมือง

4.4 การประยุกต์ใช้ภาวะผู้นำทางการเมืองของศาสตราจารย์ ดร.นพ.กระแส ชนวงษ์ ในการดำเนินชีวิต

ศาสตราจารย์ ดร.นพ.กระแส ชนวงษ์ ได้แสดงให้เห็นถึงภาวะผู้นำทางการเมืองตามราชกิจจานุเบกษา พ.ศ. 2564 ประมวลจริยธรรมของข้าราชการการเมือง โดยกำหนดให้มีมาตรฐานทางจริยธรรม เพื่อใช้เป็นหลักเกณฑ์ในการประพฤติปฏิบัติอย่างมีคุณธรรมของข้าราชการการเมือง (สำนักงานเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2564) ดังนี้ **1. ข้าราชการการเมืองต้องยึดมั่นในสถาบันหลักของประเทศ** อันได้แก่ ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ดร.นพ. กระแส ชนวงษ์ ได้แสดงออกให้เห็น โดยท่านมักเน้นย้ำถึงความสำคัญของการทำงานเพื่อความมั่นคงของประเทศชาติ และการดำรงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของความเป็นไทย ท่านได้แสดงถึงความรักชาติผ่านการสนับสนุนการพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะการพัฒนาสุขภาพและคุณภาพชีวิตของประชาชน ซึ่งถือเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาชาติ ท่านมีบทบาทในการนำเสนอโครงการสุขภาพพระดับชุมชนที่ช่วยลดความเหลื่อมล้ำและส่งเสริมความเป็นธรรมในสังคม ได้แสดงออกถึงความเคารพและภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ผ่านการเข้าร่วมกิจกรรมสำคัญของชาติ เช่น การถวายงานในโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ รวมถึงการสนับสนุนแนวทางการพัฒนาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเน้นย้ำ เช่น การพัฒนาที่ยั่งยืนและเศรษฐกิจพอเพียง (มูลนิธิชัยพัฒนา, 2563) **2. ข้าราชการการเมืองต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต มีจิตสำนึกที่ดี และรับผิดชอบต่อหน้าที่** เมื่อพลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ลงสมัครรับเลือกตั้งและได้รับตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ท่านได้รับตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสาธารณสุข ท่านได้ฝากผลงานด้วยนโยบาย “คนเกิดมามีน้อย รัฐบาลต้องให้มาก” เมื่อพรรคพลังธรรมเข้าร่วมรัฐบาลนายชวน หลีกภัย ท่านได้รับตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐ ท่านผลักดันให้เกิดศูนย์กีฬามหาวิทยาลัยที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์รังสิต จนได้เป็นสถานที่จัดการแข่งขันกีฬาเอเชียนเกมส์ และเมื่อร่วมรัฐบาลของ ดร.ทักษิณ ชินวัตร ท่านได้รับตำแหน่งรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี จะเห็นได้ว่าผู้นำรัฐบาลหลายคนต่างให้ความเคารพ ยกย่อง ท่านเป็นนักการเมืองที่มีความสามารถ มีสะอาด และมีภาวะผู้นำสูงเด่นจนทำให้ท่านใหญ่และสำคัญของชาติบรรลุผลสำเร็จ ท่านให้ความสำคัญกับ

การบริหารงานด้วยความโปร่งใสและยึดมั่นในหลักธรรมาภิบาล ท่านมุ่งมั่นที่จะใช้ทรัพยากรที่ได้รับการจัดสรรอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุด โดยหลีกเลี่ยงการกระทำที่อาจนำไปสู่การทุจริตหรือความขัดแย้งทางผลประโยชน์ ตัวอย่างที่ชัดเจนคือ การบริหารโครงการด้านสาธารณสุขที่มีการตรวจสอบและรายงานผลการดำเนินงานอย่างละเอียดเพื่อความโปร่งใสต่อสาธารณะ มุ่งมั่นในการพัฒนาสังคมด้วยจิตสำนึกที่มุ่งหวังให้เกิดความเท่าเทียมและความยั่งยืน ท่านได้ริเริ่มโครงการต่าง ๆ ที่มุ่งช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส เช่น การจัดบริการสาธารณสุขเคลื่อนที่ในพื้นที่ห่างไกล และการให้ความรู้ด้านสุขภาพแก่ชุมชน สิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงความใส่ใจต่อความเป็นอยู่ของประชาชนและการทำงานด้วยหัวใจของผู้รับใช้สังคม ท่านได้รับการยอมรับในความซื่อสัตย์และความรับผิดชอบต่อนานาชาติ ซึ่งสะท้อนจากรางวัลและเกียรติยศที่ได้รับ เช่น รางวัลพนักงานเทศบาลดีเด่นประจำปี พ.ศ. 2507 จากสภานิติบาตเทศบาลแห่งประเทศไทย

3. ข้าราชการการเมืองต้องกล้าตัดสินใจ และกระทำในสิ่งที่ถูกต้อง ชอบธรรม ในฐานะหัวหน้าพรรคพลังใหม่ ท่านได้เสนอแนวคิดและนโยบายที่มุ่งเน้นการพัฒนาสังคมและการเมืองไทย ท่านมีความกล้าหาญในการตัดสินใจดำเนินโครงการที่อาจเผชิญกับความท้าทายหรือการต่อต้านในระยะแรก แต่มีเป้าหมายเพื่อประโยชน์ระยะยาวของประชาชน ตัวอย่างเช่น การริเริ่มโครงการพัฒนาสาธารณสุขในพื้นที่ชนบทที่ห่างไกล ซึ่งต้องเผชิญกับข้อจำกัดด้านทรัพยากรและแรงสนับสนุน แต่ด้วยความมุ่งมั่นของท่าน โครงการเหล่านี้สามารถสร้างผลกระทบเชิงบวกต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ได้ ท่านแสดงให้เห็นถึงความกล้าที่จะยืนหยัดในหลักการแม้ในสถานการณ์ที่อาจมีแรงกดดันจากกลุ่มผลประโยชน์หรือความเห็นต่าง ท่านมักเลือกทางเลือกที่สอดคล้องกับจริยธรรมและกฎหมาย แม้ว่าจะต้องเผชิญกับความยากลำบาก ตัวอย่างเช่น การตัดสินใจปฏิเสธข้อเสนองานที่ไม่โปร่งใสหรือขัดต่อประโยชน์สาธารณะ เพื่อรักษาความน่าเชื่อถือขององค์กรและตัวท่านเอง

4. ข้าราชการการเมืองต้องยึดถือประโยชน์ส่วนรวมของประเทศชาติ และความผาสุกของประชาชนโดยรวม และมีจิตสาธารณะ ท่านได้มุ่งมั่นในการพัฒนาการศึกษาและสาธารณสุขในชนบท โดยได้มีคำกล่าวว่า “การศึกษาของชาวชนบทคืออนาคตของประเทศไทย” และท่านยังเคยกล่าวว่า “หากมีเรื่องสำคัญที่ต้องลำบากยุ่งยากในการตัดสินใจ ผู้นำที่ดีต้องพิจารณาว่า หนทางใดที่เมื่อเลือกแล้ว จะบังเกิดผลประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวมและประชากรผู้ด้อยโอกาส” ซึ่งแสดงให้เห็นถึง การทำงานโดยมุ่งผลประโยชน์ขององค์กร สังคมส่วนรวมละประเทศชาติเป็นสำคัญ (กุหลาบ บุรีสาร, 2562) ดังเช่นที่ท่านยังคงยึดมั่นในพระราชดำริของกรมหลวงสงขลานครินทร์พระบิดาแห่งวงการแพทย์ไทยอยู่เสมอว่า “จงนึกถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นอันดับแรก ประโยชน์ส่วนตนเป็นอันดับรอง แล้วจะเจริญรุ่งเรือง” (กระแสด ชนวงษ์, 2565) นอกจากนี้ ท่านยังได้รับรางวัลแมกไซไซสาขาผู้นำชุมชน ประจำปี พ.ศ. 2516 จากมูลนิธิริามอน แมกไซไซ ประเทศฟิลิปปินส์ ซึ่งเป็นการยอมรับในความทุ่มเทและความสำเร็จในการทำงานเพื่อสังคมและประเทศชาติ

5. ข้าราชการการเมืองต้องปฏิบัติหน้าที่โดยมุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน ท่านได้แสดงถึงความสามารถในการวางแผน บริหารจัดการ และติดตามผลการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเน้นความสำเร็จที่สร้างผลกระทบเชิงบวกและยั่งยืนต่อประเทศชาติและประชาชน ขณะที่ท่านดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสาธารณสุข ท่านได้เชิญ ดร. วายซี เจมส์ เย็น “บิดาแห่งการพัฒนาชนบทโลก” มาเป็นแขกของรัฐบาล พลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ ให้ความรู้ในเรื่องการพัฒนาชนบทและวางรากฐานการพัฒนาชนบทไทย (กระแสด ชนวงษ์, 2565) ท่านได้กำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนในทุกโครงการที่ดำเนินการ โดยใช้เกณฑ์วัดผลที่สามารถประเมินได้จริง ตัวอย่างเช่น ในโครงการพัฒนาสุขภาพชุมชน ท่านได้กำหนดตัวชี้วัดด้านสุขภาพ เช่น อัตราการลดลงของโรคเรื้อรังในชุมชน หรืออัตราการเข้าถึงบริการสาธารณสุขของประชาชนในพื้นที่ห่างไกล ให้ความสำคัญกับการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้มั่นใจว่าโครงการที่ดำเนินการสามารถบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ และพร้อมปรับปรุงกระบวนการทำงานให้ดียิ่งขึ้น ตัวอย่างเช่น การใช้ข้อมูลเชิงสถิติเพื่อวิเคราะห์ผลกระทบของโครงการและรายงานความก้าวหน้าต่อสาธารณะ

6. ข้าราชการการเมืองต้องปฏิบัติหน้าที่อย่างเป็นธรรมและไม่เลือกปฏิบัติ ท่านในฐานะหัวหน้าพรรคพลังใหม่ ได้ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการประชาธิปไตย และเน้นการพัฒนาสังคมที่เป็นธรรมและเท่าเทียม ได้ริเริ่มโครงการที่เน้นการเข้าถึงบริการสาธารณสุขอย่างเท่าเทียม โดยเฉพาะในกลุ่ม

ประชากรที่ด้อยโอกาส เช่น ผู้สูงอายุ ผู้พิการ และชุมชนในพื้นที่ห่างไกล จัดตั้งคลินิกเคลื่อนที่ในพื้นที่ชนบท เพื่อให้ประชาชนที่อยู่ห่างไกลสามารถเข้าถึงการรักษาพยาบาลได้โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย ท่านยึดหลักการความเป็นธรรมในทุกการตัดสินใจ โดยเฉพาะในด้านการจัดสรรทรัพยากรสาธารณะ ท่านได้พัฒนาระบบที่โปร่งใสเพื่อให้มั่นใจว่าทรัพยากรจะถูกกระจายไปยังพื้นที่ที่มีความจำเป็นมากที่สุด ท่านใช้ข้อมูลเชิงสถิติเพื่อจัดลำดับความสำคัญในการกระจายงบประมาณสำหรับโรงพยาบาลในชนบทและ 7. **ข้าราชการการเมืองต้องดำรงตนเป็นแบบอย่างที่ดีและรักษาภาพลักษณ์ของทางราชการ** ซึ่งจะพบว่าที่ผ่านมา ท่านได้รับรางวัลเกียรติคุณต่างๆมากมาย เช่น พ.ศ. 2514 รางวัลในฐานะข้าราชการดีเด่นจากกรมการแพทย์และอนามัย กระทรวงสาธารณสุข , พ.ศ. 2515 รางวัลแพทย์ชนบทดีเด่น (คนแรก) จากคณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล , พ.ศ. 2516 รางวัลแมกไซไซ สาขาผู้นำชุมชน จากมูลนิธิรามอน แมกไซไซ ประเทศฟิลิปปินส์ , พ.ศ. 2529 รางวัลนักสาธารณสุขดีเด่นระหว่างประเทศจาก Western Consortium in Public Health ประเทศสหรัฐอเมริกา , พ.ศ. 2536 รางวัลศิษย์เก่าดีเด่นจากคณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล , พ.ศ. 2547 รางวัลศิษย์เก่าดีเด่น จากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ , พ.ศ. 2556 รางวัลนักทรัพยากรมนุษย์ดีเด่นแห่งประเทศไทย โดยสถาบันทรัพยากรมนุษย์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และในปี พ.ศ. 2565 รางวัลพระรัตนาคูทองคำ ประเทบุคคลดีเด่น ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สาขาวิชาชีพ4 และรางวัลเกียรติคุณอื่นๆอีกมากมาย

5. บทสรุป

ภาวะผู้นำทางการเมืองของ ศาสตราจารย์ ดร.นพ.กระแส ชนะวงศ์ ถือเป็นตัวอย่างของผู้นำทางการเมืองที่มีจริยธรรมที่มีความซื่อสัตย์และมีความรับผิดชอบสูง ท่านได้แสดงให้เห็นถึงความมุ่งมั่นในการพัฒนาประเทศชาติ โดยยึดมั่นในหลักการที่ถูกต้องและมีความยุติธรรม ท่านไม่เคยใช้ตำแหน่งทางการเมืองเพื่อผลประโยชน์ส่วนตัว แต่ยังมุ่งเน้นการพัฒนาสังคมและสาธารณสุขให้ดีขึ้นสำหรับประชาชนทุกคน ภาวะผู้นำของ ศาสตราจารย์ ดร.นพ.กระแส ชนะวงศ์ ไม่เพียงแต่เน้นผลสำเร็จในด้านการพัฒนา แต่ยังมีผลสำคัญในแง่ของจริยธรรมทางการเมืองที่ดี ท่านยึดมั่นในหลักการของความโปร่งใส ความซื่อสัตย์ และการทำงานเพื่อส่วนรวม ท่านมักจะคำนึงถึงผลประโยชน์ของประชาชนและประเทศชาติเป็นหลัก โดยไม่เอื้อประโยชน์ให้กับกลุ่มหรือบุคคลใดเป็นพิเศษ นอกจากนี้ ท่านยังเป็นผู้ที่สามารถสร้างแรงบันดาลใจให้กับผู้ตาม ด้วยวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนและการตัดสินใจที่มุ่งเน้นการพัฒนาในระยะยาว ท่านมีความสามารถในการทำงานร่วมกับทีมงานและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้สามารถนำพาองค์กรและประเทศชาติไปสู่ความสำเร็จได้อย่างยั่งยืน การดำรงตำแหน่งของ ศาสตราจารย์ ดร.นพ.กระแส ชนะวงศ์ จึงเป็นตัวอย่างที่ดีของการเป็นผู้นำที่มีจริยธรรมทางการเมืองที่สูง ส่งผลให้ท่านได้รับความเชื่อมั่นจากประชาชนและสร้างความสำเร็จในการทำงานที่ยั่งยืนและมีคุณค่าต่อสังคมและประเทศชาติ แม้ว่าประมวลจริยธรรมของข้าราชการการเมือง พ.ศ. 2564 จะถูกประกาศใช้หลังจากที่ท่านได้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองแล้ว แต่หลักการและค่านิยมที่กำหนดในประมวลจริยธรรมดังกล่าวสอดคล้องกับแนวทางการปฏิบัติหน้าที่ของท่านในอดีต

6. เอกสารอ้างอิง

- กระแส ชนะวงศ์. (13 กรกฎาคม 2564). ศ.ดร.นพ.กระแส ชนะวงศ์ บรรยาย "ภาวะผู้นำ" ณ จ.บึงกาฬ [วิดีโอ]. ยูทูบ.
<https://www.youtube.com/watch?v=bVkjbpugtDo&t=3s>
- กระแส ชนะวงศ์. (2565). 85 ภาวะผู้นำแห่งอนาคต. (พิมพ์ครั้งที่ 3). บริษัทเอส อาร์ พรินติ้ง แมสโปรดักส์ จำกัด, นนทบุรี.
- กระแส ชนะวงศ์. (n.d.). ประวัติศาสตราจารย์ดร. นพ. กระแส ชนะวงศ์ นายกสภามหาวิทยาลัยนเรศวร. สืบค้นจาก
https://archive.li.mahidol.ac.th/bitstream/handle/0280026809/4427/MH03-46.pdf?isAllowed=y&sequence=1&utm_source=chatgpt.com.

- กุหลาบ ปุรีสาร. (2558). ภาวะผู้นำที่ทรงพลัง (Resonant Leadership). วารสารวิทยาลัยบัณฑิตเอเซีย, 5(1), (มกราคม - มิถุนายน); 7-16.
- กุหลาบ ปุรีสาร. (2562). ภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพในศตวรรษที่ 21 ของ “คุณหมอแมกไซไซ”. วารสารวิทยาลัยบัณฑิตเอเซีย, 9(1), (มกราคม - มิถุนายน); 136-141.
- ขวัญชนก สายชมพูและอภิรดี โกเฮง. (2566). คุณธรรมของผู้นำทางการเมืองตามแนวคิดของโสเครตีส เพลโต อริสโตเติลและพรหมวิหาร 4. วารสารวิชาการรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์, 5(2), (พฤศจิกายน - สิงหาคม); 41-48.
- คณะกรรมการการเลือกตั้ง. (2566). การเมืองไทย: การเปลี่ยนแปลงและความท้าทายในยุคปัจจุบัน. สำนักพิมพ์การเมืองไทย
- จุฬารักษ์ โสตะ, วิเชียร ชิวพิมาย, สุวกิจ ศรีปัดดา, ขวลิต หงษ์ยนต์, พิชานนท์ สว่างโรจน์, และอาบจิต กอมาต. (2566). นวัตกรรมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ของ ศาสตราจารย์ ดร.นพ.กระแส ชนะวงศ์. วารสารวิทยาลัยบัณฑิตเอเซีย, 13(3), (กรกฎาคม - กันยายน); 45-55.
- จุไรรัตน์ เชื้อสวาลี. (2558). ขบวนการก๊อปปี้ สดุดีภาวะผู้นำทางการเมือง (Political Leadership). วารสารการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ, 3(11), (เมษายน - มิถุนายน); 22-25.
- ไชยา เทพา. (2564). ภาวะผู้นำทางการเมืองในยุคโควิด-19. วารสารสหวิทยาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 4(3), (กันยายน - ธันวาคม); 1027-1044.
- พงษ์ศักดิ์ อุทัย. (2564). การเมืองไทยในยุคปัจจุบัน: การพัฒนาและความท้าทาย. วารสารการเมืองและสังคม, 12(3), 45-59.
- พระศัลยศักดิ์ สุเมธ, พระมหาไธยน้อย ญาณเมธี (สลาภสิงห์), วิมลพร สุวรรณแสนทวี และอุทัย ภูคดหิน (2565). จริยธรรมนักการเมืองไทยในปัจจุบัน. วารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 2(3); 129-137.
- พิมพ์ศนิดา จิงสุทวิช. (2558). ภาวะผู้นำทางการเมือง (Political Leadership): “สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร อีสานหนึ่งเดียว พรรคเดียว 8 สมัย ไม่มีสอตกสู่ตำแหน่งรัฐมนตรี”. วารสารการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ, 3(11), (เมษายน - มิถุนายน); 26-32.
- มูลนิธิชัยพัฒนา. (2563). เศรษฐกิจพอเพียง. สืบค้นจาก <https://www.chaipat.or.th/publication/publish-document/sufficiency-economy.html>.
- ลิขิต ธีรเวิน. (2548). ผู้นำทางการเมืองในอุดมคติ. สืบค้น มกราคม 4, 2568 จาก <https://mgronline.com/daily/detail/9480000168398>.
- ลิขิต ธีรเวิน. (2555). ผู้นำทางการเมืองในอุดมคติ. สืบค้น มกราคม 4, 2568 จาก <https://www.dailynew.co.th/Content/Article/1899>.
- สมปอง สุวรรณภุมมา, ศักดิ์ดา ต้นขสสาร และพระมหาวรเมธ เตชธมโม (ดีสุรกุล). (2565) การสร้างเสริมคุณลักษณะที่ดีของผู้นำทางการเมืองเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น. วารสารสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม. 6(2), (เมษายน-มิถุนายน); 294-300.
- สำนักงานเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. (2564). ประมวลจริยธรรมของข้าราชการการเมือง พ.ศ. 2564. สืบค้น มกราคม 4, 2568 จาก https://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2564/E/258/T_0011.PDF.
- อัญชิษฐา อักษรศรีและวัยชัย. (2564). มาตรฐานจริยธรรมของนักการเมือง ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. วารสารธรรมวัตร, 2(2), (กรกฎาคม - ธันวาคม); 1-8.
- เอกภูมิ เจียมวิทยานุกูล. (2556). การนำเสนอแนวทางในการพัฒนาผู้นำทางการเมืองที่พึงประสงค์ตามความคิดเห็นของนิสิตนักศึกษา. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.